

SPEEL TIJDIG IN OP DE MESTWETGEVING

ir. W.H.M. Baltussen, LEI-gedetacheerde

Bedrijfsaanpassingen in de varkenshouderij kunnen de toekomstige stijging van de mestkosten gedeeltelijk opvangen. Welke bedrijfsaanpassing financieel aantrekkelijk is hangt af van de huidige bedrijfssituatie, de te verwachten toekomstige mestwetgeving en de beschikbare technische oplossingen voor de milieuproblemen. De totale mestkosten vormen in de toekomst een wezenlijk deel van de kostprijs. Voor een deel van de bedrijven kan dit opheffing betekenen. Daarom wordt er momenteel intensief gezocht naar toepasbare oplossingen.

Sinds de invoering van de mestwetgeving is veel technisch onderzoek opgestart om een (deel-)oplossing voor het mestprobleem te vinden. Doordat de normering in de komende jaren steeds strenger wordt is het noodzakelijk dat zo snel mogelijk verantwoord ingespeeld wordt op de mestwetgeving. Op basis van de huidige kennis zijn daarom rentabiliteitsberekeningen uitgevoerd, waarbij is uitgegaan van een toekomstige normering van 125 kg fosfaat per ha en van een minimale opslagperiode van 6 maanden. Daarnaast is verondersteld dat de mest afgevoerd kan worden tegen de mestafvoerprijzen (inclusief de kwaliteitspremie) van de mestbank Noord-Brabant in 1988.

De financiële consequenties van de mestwetgeving, met en zonder bedrijfsaanpassingen, zijn berekend aan de hand van LEI-boekhoudbedrijven. De boekjaren 1985/86 en 1986/87, respectievelijk een goed en matig jaar in de varkenshouderij, hebben gediend als referenties voor de te verwachten toekomstige financiële situatie in de varkenshouderij.

Verhogen droge stofgehalte van de mest

Het grootste deel van de mestkosten op varkensbedrijven zal in de toekomst uit transport- en/of afzetkosten bestaan. Deze kosten worden voor een belangrijk deel bepaald door het droge stofgehalte van de mest.

Een verhoging van het droge stofgehalte heeft drie belangrijke voordelen:

- a. de afvoerprijs per m³ is lager;
- b. het aantal m³ mest dat afgezet moet worden is lager;

- c. er is minder mestopslagcapaciteit nodig.

Er zijn voor de varkenshouders verschillende manieren om het droge stofgehalte van de af te zetten mest te verhogen en daardoor de mestkosten sterk te laten dalen.

Deze mogelijkheden zijn:

- besparing op drink- en schoonmaakwater;
- het gescheiden bewaren van mest uit de guste en drachtige zeugenstal en mest uit de kraamstal en gespeende biggenstal;
- het achteraf scheiden van mest, al dan niet mechanisch, in een dikker en dunner gedeelte;
- het ruilen van mest met andere veehouders. Bijvoorbeeld: een zeugenhouder plaatst de overtollige dunne mest bij een varkensmester. De varkensmester moet dan een groter deel van zijn mest afzetten. De totale mestafzetkosten voor beide bedrijven dalen door deze samenwerking.

Welke combinatie van aanpassingen aantrekkelijk is voor een varkenshouder is sterk afhankelijk van zijn bedrijfssituatie. Het overschot aan fosfaat, de soort mest, het aantal ha cultuurgrond en de ligging van het bedrijf binnen Nederland bepalen dit in sterke mate.

Investerings in waterbesparende technieken zijn voor veel varkenshouders aantrekkelijk. Of het achteraf scheiden van mest aantrekkelijk is hangt af van de mogelijkheden voor de afzet van de dunne fractie. Veel varkenshouders hebben in de toekomst te weinig plaatsingsmogelijkheden op hun eigen bedrijf en waarschijnlijk ook in de omgeving ervan. Mestscheiding in combina-

tie met uitrusten van mest biedt voor meer bedrijven mogelijkheden. Anderzijds maakt waterbesparing de voordelen van mestscheiding weer kleiner.

Bij verhoging van het droge stofgehalte door mestscheiding moet rekening gehouden worden met de toekomstige afzetmogelijkheden. Mest die nu makkelijk plaatsbaar is in de omgeving van het bedrijf kan door de strengere normering over enkele jaren niet meer afzetbaar zijn. Een investering in mestscheidingsapparatuur kan dan snel onrendabel worden.

Fosforarm voer verstrekken

Alhoewel fosforarm voer verstrekken nationaal gezien grote voordelen heeft geldt dit niet altijd voor individuele bedrijven. Omdat veel varkenshouders weinig grond hebben neemt door de verstrekking van het fosforarme voer de af te zetten hoeveelheid mest nauwelijks af. De mestafvoerkosten dalen dan ook nauwelijks. De overschothefing wordt wel lager. Gezien de hoogte van de overschothefing mag de gemiddelde voerprijs maar met enkele centen per 100 kg toenemen om nog financieel voordeel te hebben van het verstrekken van fosforarm voer. Als daarnaast investeringen in voersilo's en/of voerkarren nodig, zijn wordt het verstrekken van fosforarm voer al snel onrendabel. Wel valt te verwachten dat het beter op de behoefte van de dieren voeren in verband met de ammoniakproblematiek grote voordelen heeft. Hierdoor kan een extra financiële stimulans ontstaan om meerfasevoeding te gaan toepassen.

Uitbreiding opslag

In de komende jaren zal vanwege een betere benutting van stikstof in dierlijke mest, de mest alleen net voor of tijdens het groeiseizoen uitgereden mogen worden. Om de transportkosten van overschot- naar tekortgebieden te minimaliseren is het bouwen van opslagcapaciteit in plaatsingsgebieden de goedkoopste oplossing. Ook als mestverwerking in de toekomst op grote schaal plaatsvindt is uitbreiding van opslagcapaciteit op veel varkensbedrijven in overschotgebieden overbodig. Voor varkenshouders in gebieden met grote plaatsingsmogelijkheden is het uitbreiden van de opslagcapaciteit waarschijnlijk de goedkoopste oplossing.

Bij uitbreiding van de opslagcapaciteit is het dus belangrijk een goed beeld van de toekomst te vormen. Wordt de mest in de toekomst op het eigen bedrijf of in de omgeving ervan afgezet, dan is uitbreiden aantrekkelijk. Vindt afvoer van

mest op grote afstand plaats of gaat een deel naar de centrale mestverwerking dan kan de extra opslagcapaciteit overbodig worden.

Financiële consequenties

Voor het gemiddelde varkenshouderijbedrijf kunnen de totale mestkosten in de toekomst oplopen tot 20 à 30 duizend gulden per jaar (zie tabel 2). 70% van de kosten zijn transportkosten. Door gerichte maatregelen te nemen kunnen de totale kosten tot minder dan de helft dalen.

De maatregelen die hier doorgerekend zijn, zijn forse waterbesparing en het consequent uitrusten van mest. Voor het gemiddelde varkenshouderijbedrijf bedragen de kosten na aanpassing 10 duizend gulden. Dit is ongeveer de helft van de kosten zonder aanpassingen.

De mestkosten doen een behoorlijke aanslag op de arbeidsopbrengst in de varkenshouderij. De arbeidsopbrengst bedraagt gemiddeld over meerdere jaren zo'n 50 duizend gulden per jaar. In vergelijking met de totale kosten bedragen de mestkosten slechts enkele procenten. Het aantal bedrijven dat in financiële problemen komt wordt door extra mestkosten twee à driemaal zo groot. Zonder mestkosten heeft 17% van de bedrijven een negatieve leencapaciteit; met mestkosten zonder bedrijfsaanpassingen ongeveer de helft van de bedrijven. Door bedrijfsaanpassingen te plegen dalen de totale kosten en verkeert nog ongeveer een derde deel van de bedrijven in financiële problemen (zie tabel 2).

Een negatieve leencapaciteit wil zeggen dat bedrijven niet aan de huidige aflossings- en renteverplichtingen kunnen voldoen. Als daarnaast het aandeel eigen vermogen ook nog laag is, verkeert het bedrijf zelfs in liquidatiegevaar. Banken zullen in het laatste geval voorzichtig zijn omdat in feite geld geleend wordt om het overige geleende geld mee af te lossen of om de rente te kunnen betalen.

Bedrijven met een negatieve leencapaciteit verschillen qua bedrijfsstructuur of totale mestkosten niet van de bedrijven met een positieve leencapaciteit. Wat wel duidelijk verschilt is de rentabiliteit en de vermogenspositie van deze bedrijven. Op bedrijven met een negatieve leencapaciteit bedragen de opbrengsten slechts 84 cent per gulden aan kosten. Voor de bedrijven met een positieve leencapaciteit is dit 97 cent per gulden kosten. Daarnaast komen bedrijven in problemen die relatief veel vreemd vermogen hebben en daardoor een hoge rente en aflos-

singsverplichtingen. Voor het voortbestaan van bedrijven blijven goede technische en financiële resultaten per dier(plaats) belangrijk.

Tot besluit

Mestkosten zullen in de toekomst bij strengere normen een belangrijke kostenpost vormen in de varkenshouderij. Bedrijfsaanpassingen ter verlaging van de mestkosten zijn mogelijk. De aantrekkelijkheid van bedrijfsaanpassingen is sterk afhankelijk van de bedrijfssituatie. Dit betekent dat per bedrijf bekeken moet worden welke aanpassingen wel of niet rendabel zijn.

Daarnaast is het belangrijk dat rekening gehouden wordt met een verdere verscherping van de normen in de huidige wetgeving en met een eventuele nieuwe milieuwetgeving. Alhoewel de mestkosten behoorlijke bedragen vormen, vallen ze in het niet bij sommige andere kostenposten,

zoals bijvoorbeeld voerkosten. Het blijft daarom belangrijk om de opbrengsten en de overige kosten goed in het oog te houden. De mestkosten zullen tenslotte uit het produceren van biggen en/of vleesvarkens betaald moeten worden.

Tabel 1: De jaarlijkse mestkosten voor het **gemiddeld varkenshouderijbedrijf met en zonder** aanpassingen.

	geen bedrijfs- aanpassingen	wel bedrijfs- aanpassingen
overschotheffing	f 258	f 2.587
transportkosten	f 15.892	f 5.022
opslagkosten	f 4.178	f 1.551
investeringskosten voor mest	f 688	
totale mestkosten	f 22.657	f 9.849

Tabel 2: Het percentage bedrijven **met een negatieve** leencapaciteit en het percentage **bedrijven** dat in **liquidatiegevaar** verkeert

	zonder mestkosten	met mestkosten	
		zonder aanpassingen	met aanpassingen
percentage bedrijven			
– negatieve leencapaciteit	17	50	34
– in liquidatiegevaar	8	14	12